

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2019, 8 (2): 916/938

**Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan
Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi**

The Impact of Common In-group Identity, Intergroup Contact and
Perceived Threats on the Intention of Helping Syrian Individuals

Meltem GÜLER

Dr. Öğr.Üyesi Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji
Bölümü
Asst.Prof., Cukurova Univ. Faculty of Arts and Sciences Department of
Psychology
e-mail: gulerm@cu.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7464-5387

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 14.12.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 29.04.2019
Yayın Tarihi / Published : 09.06.2019
Yayın Sezonu : Nisan-Mayıs-Haziran
Pub Date Season : April-May-June

Atıf/Cite as: GÜLER, M. (2019). Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (2), 916-938. Retrieved from <http://www.itobiad.com/issue/44987/497145>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 - Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireylere yönelik olumlu değerlendirmelerin ve yardım niyetinin artmasında etkili olduğu düşünülen bazı değişkenleri ele almaktadır. Böylece bu çalışma, gruplararası ilişkilerde ortak iç-grup kimliğinin, dış grubu olumlu değerlendirme ve yardım etme niyeti üzerindeki etkisini sınamaktadır. Çalışmada ayrıca gruplararası temasın sıklığı, kalitesi ve algılanan tehditlerin etkisi de incelenmektedir. Çalışmanın sonuçları gruplararası bir ilişkide daha olumlu sosyal davranış gösterme adına ortak kimliğe işaret eden bir üst kimlik ile bireylerin, Suriyeli bireylere yönelik daha işbirlikçi ve sosyal olarak daha sorumlu davranışlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu ilişki içinde birbiri ile nitelikli temasta bulunulması ve düşük tehdit algısının da etkiyi arttırdığı bulunmuştur. Sosyal kimlik, gruplararası temas ve algılanan tehditler üzerine olan araştırma, Türkiye'deki Suriyeli gruplarla ilgili politikalar için ampirik ve teorik sonuçları tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortak iç-grup kimliği, Gruplararası temas, Algılanan tehdit, Yardım niyeti.

The Impact of Common In-group Identity, Intergroup Contact and Perceived Threats on the Intention of Helping Syrian Individuals

Abstract

This study handles some variables that are thought to be effective on increasing positive evaluations and help intentions toward Syrian individuals living in Turkey. Thus, the study examines the impact of common in-group identity on positive evaluation and help intention toward the outgroup in intergroup relationships. The study also examines the frequency and quality of intergroup contact and the impact of perceived threats. Study results reveal that individuals will display more cooperative and more socially responsible behaviors toward Syrian individuals with an upper identity referring to a common identity for displaying more positive social behaviors in an intergroup relationship. Besides, it has been found that making quality contact with one another in that relationship and a lower perceived threat also increase the impact. The study which examines social identity, intergroup contact and perceived threats discusses empirical and theoretical results for politics on Syrian groups in Turkey.

Keywords: Common in-group identity, Intergroup contact, Perceived threat, Help intention.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 2018 raporunda, 25 milyona yakın insanın ülkelerindeki iç savaş, çatışma ya da zulüm nedeni ile göç ettiğini ve bunların 6.3 milyonunu Suriyeli bireylerin oluşturduğunu belirtmiştir (UNCHR, 2018). Ülkelerinde çatışmaların başladığı 2011 yılından itibaren Türkiye, büyük bir Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Politik olayların bir sonucu olarak birlikte yaşamak zorunda kalan Türk ve Suriyeli bu iki grup, okul, mahalle, hastane, iş hayatı gibi tüm sosyal ve ekonomik yaşamda sürekli bir temas halindedir. Ancak ucuz iş gücü yaratmaları, kiraların artmasına neden olmaları, kültürel olarak farklı olmaları gibi birçok neden ileri sürülerek Suriyeli bireyler, Türk vatandaşlar tarafından sıklıkla olumsuz yönde değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2014, s.30). Türkiye'ye gelen Suriyeliler, başlangıçta sürgündeki bir grup olarak kabul edilmiş ve misafir olarak tanımlanmış ancak bugünlerde kabul görmese de vatandaşlığa geçme süreçleri başlamıştır. Türk halkı, vatandaşlık haklarını kazanmalarına rağmen Suriyelilerin Türkiye vatandaşı olmalarına karşı olduklarını yaygın bir şekilde belirtmişlerdir (%84.5; Erdoğan, 2014, s.33). Türk araştırmacıların yaptığı çalışmalar, etno-dini benzerliklere rağmen, Suriyelilerle kültürel yakınlığın Türk toplumunda son derece düşük kaldığını ve ciddi düzeyde bir marjinalleşme olduğunu ortaya koymuştur (Birdal, 2016; Erdoğan, 2014). Suriyeli bireyler ile benzer kültürel öğelere sahip olmamak, onların Türkiye'de kalmasının ciddi sorunlara yol açacağını düşünmek, Suriyelilerin Türkiye için ekonomik bir yük gibi algılanması, barışı ve düzeni bozabilecekleri yönünde kaygılar, Türkler tarafından öne sürülen bazı değerlendirmelerdir (Birdal, 2016; Erdoğan, 2014).

Yazınlarda, bir taraftan sadece Suriyeli bireylere ya da sadece Türk bireylere yönelik çalışmalar bulunmaktayken diğer taraftan iki grup arasındaki etkileşimlerine ilişkin bilgileri aktaran çalışmalara da rastlanmaktadır. Suriyeli göçmenlere yönelik çalışmalar sıklıkla bu bireylerin kendisine odaklanmakta; onların stres kaynakları (Barın, 2015), baş etme durumları, uyum (Çakırer-Özservet, 2015; Sezgin ve Yolcu, 2016), dini hayat (Erkan, 2016) gibi konuları ele almaktadır. Türklerin, Suriyeli bireylerle ilişkisine odaklanan çalışmaların konusunu da sıklıkla önyargılar ve algıladıkları tehdit oluşturmaktadır (Karaoğlu, 2015; Karasu, 2018; Kaypak ve Bimay, 2016; Özen, 2016; Polat ve Kaya, 2017). Bu çalışma ise yine geçici koruma kapsamında Türkiye'de yaşayan Suriyeli bireylere yönelik Türklerin düşüncelerine odaklanmakta ve olumlu ilişkilerin geliştirilmesi için bazı önerileri sınamayı amaçlamaktadır. Böylece, çalışmada Sosyal Psikoloji biliminin gruplararası ilişkilerde sıklıkla ele aldığı sosyal kimlik, ortak iç-grup kimlik modeli ve gruplararası temasın, dış grubu olumlu değerlendirme ve yardım davranışı üzerine olan gücü araştırılacaktır.

Sosyal kimlik, bireyin benlik kavramının bir parçası olarak kendini üyesi olarak tanımladığı sosyal bir gruba ilişkin bilgisinden, bu üyeliğe verdiği değer ve duygusal anlamlılıktan ortaya çıkmaktadır (Tajfel, 1974; 1982).Turner, Hogg,Oakes, Reicher ve Wetherell'e(1987) göre insanların bir taraftan eşsiz ve tek olduklarına ilişkin bireysel kimliklerinin diğer taraftan ait olunan sosyal gruplar ile sosyal kimliklerinin olduğunu böylece bireyin, sosyal kategoriler bağlamında kendisini diğer insanlar ile bir grup olarak algılamaya başladığını belirtir. Birey, kendini ait hissettiği grup ile benliğini diğer bir deyişle kim olduğunu tanımlar, onunla özdeşleşir. Sonrasında diğer gruplar onun için birer dış grup olarak belirlenir. Arkonaç (2001), diğerlerine yönelik sosyal kimliğin grup davranışını ve tutumları ürettiğini öne sürmektedir. Tajfel, Billig, Bundy ve Flament (1971), bireyin kendisini bir gruba ataması ile biz (iç-grup) ve onlar (dış-grup) kavramlarının oluştuğunu belirtmektedir. Billig ve Tajfel (1973), gerçekleştirdikleri bir deneyde, bireyleri rastgele sınıflandırmanın bile gruplar arasında ayrıma neden olduğunu göstermişlerdir. Bu iki durum, insanların ister bir grubu kendileri seçmiş olsun isterse de bir gruba rastgele atansınlar, biz-onlar ayrımının gerçekleştiğini göstermektedir. Polat ve Kaya (2017, s.41), zorunlu göç sonrası Türkiye'de yaşamaya başlayan Suriyeliler ve Türkler açısından, "Türk/Türkiyeli" (biz) ve "Suriyeli" (onlar) olarak tanımlanan iki farklı grubun olduğunu ve bu grupların birbirinden farklı sosyalleşme süreçlerine sahip olduğunu öne sürmektedir.

Bireylerin ait oldukları gruba ilişkin edindikleri sosyal kimlik kavramını temel alan Ortak iç-grup kimlik modeli (Commoningroupidentity model, Gaertner ve Dovidio, 2000), Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel ve Turner, 1979) ve Benlik-kategorileme Kuramına (Turner ve ark., 1987) dayanmaktadır. Bu model, yeniden kategorileme (recategorization) süreçlerine odaklanarak bir üst sosyal kimliğin gruplarası ilişkilerde olumlu durumları arttırdığını öne sürmektedir. Model, gruplar arasında uyumlu bir ilişkinin olabilmesi için farklı grup üyelerinin kendilerini iki ayrı grup olarak düşünmektense daha kapsayıcı tek bir grup (superordinategroup) altında düşünmeye yönlendiren bir stratejiye önem vermektedir. Yeniden kategorileme gruplar arasındaki ilişkiyi iyileştirmenin en etkili yoludur (Gaertner,Dovidio, Anastasio,Bachman ve Rust, 1993). Bu yöntem ile iç grup üyelerinin kim olduklarına ilişkin bilgi yeniden işlenmekte ve algılanan gruplar arasındaki sınırlar ile yanlılık azalmaktadır. Yeniden gruplandırma süreci ile farklı grupların üyeleri, kendilerini iki farklı ayrı gruptan ziyade, tek ve daha kapsayıcı bir üst grup olarak kabul ederler. Böylelikle, üyelerin grup sınırları algılarını "biz" ve "onlar" dan daha kapsayıcı bir "biz" e dönüştüren etmenler önyargıyı azaltabilir (Gaertner ve Dovidio, 2000).Daha olumlu sosyal davranış gösterme adına ortak bir kimliği vurgulayan çalışmalarda paylaşılan bir üst kimlik, katılımcıları paylaşılan kaynakları korumaya yönlendirmiş, diğerlerine karşı daha işbirlikçi ve sosyal olarak sorumlu davranışları arttırmıştır (Wit ve Kerr, 2002).Buchan ve ark. (2011, s.6), ABD, İran, İtalya, Arjantin, Rusya, Güney Afrika ülkelerinde yürüttükleri çok

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

uluslu çalışmada global bir kimliksunulduğunda, bu üst kimliğin bireyleri dar görüşlü çıkarları aşan bir işbirliğine yönelttiği ve küresel bir kamu yararına davranışlara katkı sağladığını bulgulamışlardır.

Bu çalışmada Türk ve Suriyeli gruplar için yazınlara dayanarak din ve üniversite öğrencisi olmak ortak iç-grup kimliği olarak ele alınmıştır. Suriyeli bireyler ile Türkiye'deki bireylerin sıklıkla birleştikleri düşünülen bir üst kimlik, dini kimliktir (Erdoğan, 2014, s.25). Din, bireysel ve grup kimliği oluşturmada önemli bir işlevi yerine getirirken toplumsal olarak da önemli bir bütünleşme aracıdır (Alperen, 2008, s.17). Ayrıca, dinin benzer ortamı paylaşan insanları birbirine yakınlaştırdığı, ortak bir deneyim yaşattığını ve sosyal gerçekliğin inşasında önemli bir etmen olduğunu ileri sürülmektedir (Erkan, 2016, s.15). Benzer olarak bir okula devam edengenceiler arasında birçoköğrenci içinbir üst kimlik üniversite kimliğidir (Karataş, 2012, s.2). Okul, ortak üst kimliği yaratırken (Gaertner ve Dovidio, 2005), genç insanların, genel duygularını belirlemek ve etkilemek üzere onların yaşamları üzerinde benzersiz ve etkili bir yapıya sahiptir (Kia-Keatingve Ellis, 2007, s.30).

Gruplararası ilişkileri iyileştirmenin ortak iç-grup kimliği yaratmanın dışında alternatif bir yolu da gruplar arasında kurulacak iletişimidir. Belirli koşullar altında farklı grupların üyeleri arasındaki ilişkilerin gruplararası ilişkileri geliştirebileceğine inanılmaktadır (Allport, 1954; HewstoneveSwart, 2011; Pettigrew, 1998). Gruplararası temas hipotezi, dış grup ile kurulan bir temasın önyargıları azalttığını ve arkadaşlık ilişkisinin yakınlık duygularını tetikleyerek, dış grubun değer yargıları, yaşam tarzları hakkında ilk elden bilgi ile gruba yönelik önyargıların azaldığını ve dış grup ile daha olumlu ilişkiler kurulduğunu öne sürmektedir (Allport, 1954; Pettigrew, 1998). Ortak iç-grup kimlik modeli (Gaertner veDovidio2000), tüm kimliklerin üstünde, diğer kimlikleri kapsayan bir üst kimliği, temas için en uygun durum olarak öne sürmektedir. Modele göre temas, ancak hem iç hem dedış grubu kapsayan, daha kapsayıcı bir kategoriye- üst kimliğeodaklanıldığında önyargıları azaltır. Böylece daha önce dış grup olarak tanımlananlar artık iç grup olarak tanımlanacaktır.

Sosyal bir sınıflandırma sonrası insanlar iç grup üyelerini, grup dışı üyelere göre daha olumlu değerlendirmekte ve onlara daha fazla yardım etmektedirler (Dovidio, Gaertnerve Abad-Merino,2017, s.4). Örneğin, insanlar kendi milliyetlerinden olanlara farklı milliyetten olanlara göre daha fazla yardım etmektedir (Levine ve Thompson, 2004). İki farklı grup, yeniden yapılan bir sınıflandırma süreci ile kendilerini tek ve daha kapsayıcı bir üst grup olarak kabul ederse bu yeni ortak grup kimlik ile birbirlerine karşı daha işbirlikçi ve sosyal olarak daha sorumlu davranışlar gösterirler ve yardım davranışı artar (Dovidio ve ark., 2017; Gaertner ve Dovidio, 2005).

Gruplararası tutumların olumlu yönde artmasını sağlamak ve önyargıları azaltmak için Allport (1954) tarafından öne sürülen gruplararası temasın koşullarının varlığı ve Pettigrew (1998) tarafından öne sürülen gruplararası arkadaşlığın etkili olduğu ancak her derde deva olmadığı öne sürülmektedir (Hewstone,2003, s. 352).

Her temas önyargıyı azaltmayabilir; bazı durumlarda temas, tehdit unsurunu da içeriyorsa önyargıları doğurabilir (Pettigrew ve Tropp, 2011). Olumlu gruplararası ilişkileri sağlamak için sıklıkla ele alınan diğer bir değişken de gruplar arasında algılanan tehdittir (IntegratedThreatTheory; Stephan ve Stephan, 2000; Stephan, Ybarra ve Morrison, 2009). Bireylerin, yüksek düzeyde tehdit algıladığında, dış grup üyelerini olumsuz olarak değerlendirmeleri daha olasıdır. Tehdit üzerine yapılan doksan beş çalışmanın bir meta analizi, hem gerçekçi (işsizliğin artmasına neden oluyorlar gibi) hem de sembolik tehditlerin (onların gelenek ve görenekleri bize uymuyor gibi) olumsuz gruplararası tutumlarla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu teyit etmiştir (Riek, Mania ve Gaertner, 2006, s.350). Pettigrew ve Tropp (2011, s. 68), toplumsal yaşamda uyumun yakalanması, farklı etnik-dini grupların birbirine daha yakın durması ve olumlu tutumla birbirlerini değerlendirmesi için ortamda bulunan tehdit, kaygı, gibi diğer değişkenlerin etkisinin de kontrol edilmesi gerektiğine sürmektedirler. Yazınlardan yola çıkarak bu çalışmada algılanan tehdit bir aracı değişken olarak ele alınıp, ortak iç-grup kimliği ile Suriyelilere yönelik olumlu değerlendirme ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkilerdeki etkisine odaklanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel ve Turner,1979),Gruplararası Temas Kuramı (Allport, 1954; Pettigrew, 1998) ve Yeniden Kategorileme Kuramı(Gaertner ve Dovidio, 2000)yazınlarına dayanarak geçici koruma kapsamında Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireylere yönelik Türk katılımcıların düşüncelerine odaklanmaktadır.Çalışmada olumlu ilişkilerin geliştirilmesinde ortak kimliğin, gruplararası temas ve tehdit algısının dış grubu olumlu değerlendirme ve yardım etme niyeti üzerindeki etkilerinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın ilk amacı, farklı sosyal kimliklere sahip grupların bir üst ortak kimlik altında olumlu davranışlarının nasıl değişimlenebileceğini incelemektir. İkinci olarak temas ve tehdit algısının, ortak kimlik algısı ve olumlu davranış gösterme arasındaki ilişkide etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın hipotezleri,

H1. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan ortak iç-grup kimliği (Müslüman kimliği ve Üniversite kimliği), yardım etme niyetini artırır.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

H1a. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan ortak iç-grup kimliği, Müslüman kimliği, yardım etme niyetini arttırır.

H1b. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan ortak iç-grup kimliği, Üniversite kimliği, yardım etme niyetini arttırır.

H2. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik gruplararası temasın sıklığı (H2a) ve temasın kalitesi (H2b) yardım etme niyetini arttırır.

H3. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan tehdit yardım etme niyetini azaltır.

H4. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik gruplararası temasın sıklığı (H4a) ve temasın kalitesi (H4b), ortak iç-grup kimlik ile yardım etme niyetiarasındaki ilişkide aracı değişken olarak etkide bulunmaktadır.

H5. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan tehdit, ortak iç-grup kimlik ile yardım etme niyetiarasındaki ilişkide aracı değişken olarak etkide bulunmaktadır.

H6. Türk katılımcılar arasında, algılanan ortak iç-grup kimliği (Müslüman kimliği ve Üniversite kimliği), Suriyeli bireylere yönelik dış grubu olumlu değerlendirmeyi arttırır.

H6a. Türk katılımcılar arasında, algılanan ortak iç-grup kimliği, Müslüman kimliği, Suriyeli bireylere yönelik dış grubu olumlu değerlendirmeyi arttırır.

H6b. Türk katılımcılar arasında, algılanan ortak iç-grup kimliği, Üniversite kimliği, Suriyeli bireylere yönelik dış grubu olumlu değerlendirmeyi arttırır.

H7. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik gruplararası temasın sıklığı (H7a) ve temasın kalitesi (H7b), ortak iç-grup kimlik ile dış grubu olumlu değerlendirmearasındaki ilişkide aracı değişken olarak etkide bulunmaktadır.

H8. Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylere yönelik algılanan tehdit, ortak iç-grup kimlik ile dış grubu olumlu değerlendirme arasındaki ilişkide aracı değişken olarak etkide bulunmaktadır.

Yöntem

Katılımcılar

Bu araştırmaya Çukurova Üniversitesinde farklı bölümlerde eğitim gören 155 ($N_{erkek}=89;N_{kadın}=76$) lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılma kriterini karşılayan (Çukurova Üniversitesi öğrencisi olma ve Türkçe okuma yazma bilmek) her bir katılımcıya, çalışmanın amacı aktarılmıştır. Gönüllü olanlara araştırmacı tarafından anket formu 2018 yılı Ocak ayı içerisinde verilmiş olup bir aylık süre zarfında ankete katılım gösteren 155 örneklemden elde edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır. ($X_{yaş}= 21.76$ $ss= 2.26$ Erkek ve $X_{yaş}= 21.56$, $ss= 2.12$ Kadın). Çalışmanın Etik izni, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılardan, eğitim dönemi boyunca kendi deneyimlerine dayanan bir dizi konu hakkında hazırlanan ölçekler ile yanıt vermeleri istenmiştir. Tüm ölçekler yazar tarafından İngilizce'den katılımcıların anadili Türkçe'ye çevrilmiş ve daha sonra çevirinin doğruluğunu sağlamak için bu çeviri, iki dilli bir araştırma görevlisi tarafından orijinal maddeler göz önüne alınarak tercümenin doğruluğu açısından incelenmiştir. Yapılan bazı değişiklikler ile ölçeklere son şekli verilmiştir. Araştırmada yaş, cinsiyet gibi demografik bilgilerin yer aldığı form dışında sınanması istenen değişkenlere ilişkin veri toplamak amacıyla sırasıyla aşağıdaki ölçekler kullanılmıştır:

Ortak iç-grup kimliği. Gaertner ve Dovidio (2000) ve Luhtanen ve Crocker (1992) yazınlarına dayanarak, Türk ve Suriyeli gruplar için paylaşılan ortak iki kimlik için beşer madde sorulmuştur. İlk ortak kimlik, aynı üniversitenin öğrencisi olmaktır (Ortak üniversite kimliği ölçeği, $\alpha=.85$). "*Kendimi Çukurova Üniversitelerle bir tanımlarım; "Çukurova Üniversitesi öğrencileriyle güçlü bağlarım vardır."* örnek maddelerdir. Çalışmada kullanılan gruplararası paylaşılan diğer bir ortak kimlik ise Müslüman kimliğidir (Ortak Müslüman kimliği ölçeği, $\alpha=.96$). "*Müslüman kimliğim kim olduğumun önemli bir parçasıdır.*", "*Müslümanlarla güçlü bağlarım olduğunu hissediyorum.*" bazı örnek maddelerdir. Katılımcılar, maddelere 1 "Kesinlikle katılmıyorum" ve 7 "Kesinlikle katılıyorum" arasında bir yanıt vermişlerdir.

Gruplararası temasın sıklığı. Suriyeli ve Türk bireylerin birbirleriyle olan temaslarının sıklığını ölçmek amacıyla Islam ve Hewstone (1993) ve Swart (2007) yazınlarına dayanarak iki madde kullanılmıştır. "*Kaç Suriyeli arkadaşımız var?*", "*Suriyeli arkadaşlarımızın kaçını ile aynı*

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

üniversitedensiniz?" örnek maddelerdir. Katılımcılar maddelere "1=yok, 2= 1-3 arkadaş, 3= 3-6 arkadaş, 4= 6-9 arkadaş, 5= 9 veya daha fazla sayıda arkadaş" seçeneklerine göre yanıt vermişlerdir. ($\alpha = .91$).

Gruplararası temasın kalitesi. Gruplararası temasın kalitesini ölçmek için Ward ve arkadaşlarının (2005) ve Swart'ın (2007) çalışmalarına dayanarak sekiz madde kullanılmıştır. Katılımcılar, üniversitede, sosyal etkinliklerde, evya da üniversite yurtlarında diğer gruptan olan bireylerle olan temaslarının ne kadar nitelikli olduğunu tanımladılar. "Suriyeli arkadaşlarınızı evlerinde ne sıklıkla ziyaret ediyorsunuz?", "Suriyeli arkadaşlarınızla bir çalışma grubunda ne sıklıkla çalıştınız?", "Suriyeli arkadaşlarınızla ne kadar sıklıkla boş zamanlarınızda etkileşime girdiniz?" bazı örnek maddelerdir. Katılımcılar, maddelere 1 "Hiçbir zaman" ve 7 "Her zaman" arasında bir yanıt vermişlerdir. ($\alpha = .80$).

Gruplararası tehditalgısı. Stephan ve Stephan (1985) ve Ward ve ark. (2005) yazınlarına dayanarak, on bir maddelik bir ölçek, katılımcıların yaşam alanlarında temas halinde oldukları Suriyeli öğrencilerin varlığından algıladıkları tehditleri değerlendirmek için kullanılmıştır. "Suriye'den gelenlerin eğitimi için gereksiz yere para harcadığımı düşünüyorum.", "Suç işlemeye eğilimlidir.", "Üniversiteyi kazanmak için yaşadığım stresi yaşamadan benimle aynı bölümde okumaları haksızlıktır." gibi gerçekçi tehditler (iç grubun refahını tehdit eden durumlar) ile; "Geleneklerimiz birbirine uymuyor.", "Türkiye'deki yaşam şekline değer vermiyorlar." gibi sembolik (kültürel-iç grubun norm ve değerlerini tehdit eden durumlar) tehditlere yönelik bazı örnek maddelerdir. Katılımcılar, maddelere 1 "Kesinlikle katılmıyorum" ve 7 "Kesinlikle katılıyorum" arasında bir yanıt vermişlerdir. ($\alpha = .90$).

Yardımetmeniyeti. Katılımcıların, Suriyeli bireylere duygusal ve Pratik konularda yardım etmeniyetlerini ölçmek için Alfadhli, Güler, Cakal ve Drury'nin (2019) çalışmalarında kullandığı yardım etme niyeti ölçeği kullanılmıştır. "Onlara günlük yaşamlarında yardım etmeliyim." "Onlara duygusal destek vermeliyim.", "Kaynaklarımı (yiyecek gibi) savaştan kaçan Suriyelilerle paylaşmalıyım." bazı örnek maddelerdir. Katılımcılar, maddelere 1 "Kesinlikle katılmıyorum" ve 7 "Kesinlikle katılıyorum" arasında bir yanıt vermişlerdir. ($\alpha = .76$).

Dış grubu değerlendirme. Suriyeli bireylere yönelik tutumları ölçmek amacıyla Ward ve ark. (2005) yazınlarına dayanarak on maddelik iki uçluölçek kullanılmıştır. Katılımcılar, “Arkadaşça/arkadaşçadeğil”, “Sakin/gergin”, “Kabul edici/reddedici” gibi olumlu ve olumsuz yönde tutumları yedili bir skalada yanıtlamışlardır. Yüksek puanlar, Suriyeliler yönelik tutumların olumlu olduğunu, dış grubun olumlu değerlendirildiğini göstermektedir($\alpha = .80$).Tüm ölçekler tatmin edici iç tutarlılık güvenilirlik değerine sahiptir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 20.0 programıyla analiz edilmiştir. Ölçeklerin geçerlilik çalışmasına ilişkin bilgileri sağlamak amacıyla verilere,Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda değişkenler arası ilişkileri belirlemek için Pearson tekniği kullanılarak korelasyon analizi kullanılmıştır. Ardından Suriyeli ve Türk iki grup arasında ortak algılanan kimliklerin Türk katılımcıların Suriyeli bireylere yönelik yardım etme niyeti ve dış grubu olumlu değerlendirme üzerindeki yordayıcı etkisini incelenmek amacıyla Hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Son olarak, ortak kimlik algısı ve yardım etme niyeti ile dış grubu olumlu değerlendirme arasındaki ilişkilerde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerin etkisini sınamak amacıyla yeniden örnekleme ile elde edilen aracılık etkisinin anlamlılığını inceleyen Bootstrap aracı analizi(Bootstrappingmediationanalysis, Preacher ve Hayes, 2004; 2008) kullanılmıştır.Analizler, bu yazarlar tarafından geliştirilen SPSS 20.0 makrosu(ekleniti)kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Ölçüm Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeklerin geçerlilik çalışmasına ilişkin bilgileri sağlamak amacıyla verilere, SPSS 20.0 programı ile Açımlayıcı Faktör Analizi yapılarak ölçeklerin faktör yapıları incelenmiştir. Öncelikle, toplanan verilerin faktör analizine ne kadar uygun olduğunu ve puanların normalliğini belirleyen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik testi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) puanının .60'dan yüksek olması ve Barlett Testinin hesaplanan ki-kare değerinin de istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Analiz sonuçları, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ve puanların normalliğini göstermektedir. Tüm ölçeklere ilişkin (KMO) Örneklem Uygunluk katsayısı ve BarlettKüresellik Testideğerleri Tablo 1'de sunulmaktadır. Tüm ölçeklerin tek boyuttan oluşması nedeniyle döndürme

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

tekniki kullanılmadan tek faktör sınırlandırılması yöntemi kullanılarak analizler yapılmıştır. Analiz sonuçlarından çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik değerlerinin istatistiksel olarak kabul edilebilir olduğu gözlenmiştir. Tablo 1’de, ölçeklere ilişkin geçerlilik analiz sonucunda elde edilen özdeğer, açıklanan toplam varyansları gösterilmektedir.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlilik Çalışmasına İlişkin Bilgiler

	Ölçek Madde Sayısı	Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)	Barlett Küresellik Testi		Özdeğer	Açıklanan Toplam Varyans %	Madde Faktör Yük Aralığı	
			Ki-Kare	Serbestlik Derecesi				
1. Ortak İç-grup Kimliği (Üniversite Kimliği) Ölçeği	5	.81	365.959	10	0.000	3.14	62.77	.88 - .53
2. Ortak İç-grup Kimliği (Müslüman kimliği) Ölçeği	5	.90	840.683	10	0.000	4.26	85.12	.94- .90
3. Gruplararası Temasın Kalitesi Ölçeği	8	.84	759.348	28	0.000	4.42	55.22	.84-.53
4. Gruplararası Tehdit Algısı Ölçeği	11	.90	879.877	55	0.000	5.67	51.59	.81-.60
5.Yardım Etme Niyeti Ölçeği	6	.87	817.135	15	0.000	4.53	75.56	.93- .85
6.Dış Grubu Değerlendirme Ölçeği	10	.84	515.965	45	0.000	4.06	40.62	.74-.41

Değişkenlerin ortalamaları, standart sapma değerleri ve değişkenler arasındaki korelasyonlar

Çalışmada ele alınan değişkenlerin ortalamaları, standart sapma değerleri ve değişkenler arasındaki korelasyonlar Tablo 2’de sunulmaktadır. Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, ortak kimlik algısı altında ele alınan aynı üniversite öğrencisi olmanın yaratabileceği düşünülen ortak üniversite kimliği ile diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Ancak başka çalışmalarda da (Gellner, 1994; Günay, 1998;

Smith, 1999, akt. Alperen, 2008) ortak kimlik olarak ele alınan Müslüman olma kimliği ile yardım etme niyeti ve gruplararası tehdit algısı değişkenleri arasında anlamlı düzeyde küçük bir ilişki gözlenmiştir (sırasıyla $r = .21$, $p < .01$; $r = -.20$, $p < .05$). Benzer şekilde, temasın sıklığı ve kalitesi ile yardım etme niyeti arasında küçük bir ilişkili bulunmuştur (sırasıyla $r = .21$, $p < .01$; $r = .38$, $p < .01$).

Dış gruba olumlu değerlendirme ile ortak kimlik algısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamazken, temasın kalitesi ve tehdit algısı ile dış gruba olumlu değerlendirme arasında anlamlı ortadüzeyde bir ilişki gözlenmiştir (sırasıyla $r = .41$, $p < .01$; $r = -.53$, $p < .01$). Ayrıca, yardım etme niyeti ve dış gruba olumlu değerlendirme arasında da anlamlı orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = .48$, $p < .01$).

Tablo2. Değişkenlere ait betimleyici istatistikler ve korelasyonlar

	Min/Max	X	ss	1	2	3	4	5	6	7
1.Üniversite kimliği	1/7	3.68	1.43	1						
2.Müslüman kimliği	1/7	4.32	2.05	.38**	1					
3.Temasın sıklığı	1/5	2.63	1.02	.13	.15	1				
4.Temasın kalitesi	1/5	1.86	0.77	.10	.14	.52**	1			
5.Dış grup değerlendirme	1/7	4.32	1.07	-.02	.10	.15	.41**	1		
6.Yardım niyeti	1/7	4.77	1.49	.02	.21**	.21**	.38**	.48**	1	
7. Tehdit algısı	1/7	3.75	1.13	.14	-.20*	-.12	-.37**	-.53**	-.61**	1

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-uçlu).

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-uçlu).

• Temasın sıklığı değişkeni 1=hiç, 2=1-3 arkadaş, 3=3-6 arkadaş, 4=6-9 arkadaş, 5=9 veya daha fazla sayıda arkadaş, olarak kodlandı.

Yardım Etme Niyeti ve Dış Gruba Olumlu Değerlendirmenin Yordanması

Türk katılımcılar arasında, Suriyeli bireylerle ortak olarak algılanabileceği düşünülen kimlikler, aynı üniversitenin öğrencisi olmak ve dini inancı paylaşma adına Müslüman olmak, iki grup arasında ortak algılanan kimlik olarak ele alınmış ve bu kimlikler ile Türk katılımcıların Suriyeli bireylere yönelik yardım etme niyeti ve dış gruba olumlu değerlendirme üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmek istenmiştir. Ancak dış gruba olumlu değerlendirme ile ortak kimlik algısı arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon saptanamadığından bu değişkenler için regresyon analizi yapılmamıştır. Bu nedenle çalışmanın hipotezlerinden H6 hipotezi reddedilmiştir. Ortak kimlik algısı ve dış gruba olumlu değerlendirme arasındaki temel ilişkinin var olmaması nedeni ile H7 ve H8 hipotezlerine ait analizler yapılmamıştır.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Bu nedenle hiyerarşik regresyon analizi, sadece yardım etme niyeti yordanmasında ortak kimlik, temas ve tehdit değişkenlerinin rolüne ilişkin yapılmıştır. Ayrıca, bu ilişkide temasın ve algılanan tehditlerin rolü de sınanmıştır.

İstatistiksel olarak çalışmada ortak iç-grup kimlik algısı yordayıcı değişken (bağımsız değişken) olarak ele alınmıştır. Suriyeli bireylerle aynı üniversitenin öğrencisi olmak (Üniversite kimliği) ve Suriyeli bireylerle aynı dinin mensubu olmak (Müslüman kimliği) ortak iç-grup kimliği olarak belirlenmiştir. Böylece ilk olarak üniversiteli kimliği ve Müslüman kimliği hiyerarşik regresyon analizi birinci basamağına yordayıcı değişken olarak girilmiştir. Temasın yardım etme niyeti üzerindeki etkisini görmek amacıyla analizin ikinci basamağına Suriyeli bireylerle temasın sıklığı ve kalitesi değişkenleri girilmiştir. Son olarak algılanan tehdit üçüncü basamak olarak analize eklenmiştir. Tablo 3' de görüldüğü gibi regresyon analizleri, Müslüman kimliğinin yardım etme niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir ($\beta_{MK} = .24$, $t=2.87$, $p<.05$). Böylece H1a hipotezi kabul edilmektedir. Yine Tablo 3' de görüldüğü gibi regresyon analizlerinde, Suriyeli ve Türk gruplar arasında ortak kimlik olarak ele alınan üniversite kimliği değişkeninin anlamlı bir etkisi gözlenmemiştir. Böylece H1b hipotezi reddedilmiştir. Ayrıca analiz sonucu, son modelde Müslüman kimliği, gruplararası temasın kalitesi ve dış gruptan algılanan tehdidin, katılımcıların Suriyeli bireylere yardım etme niyeti puanlarındaki varyansın %39'unu açıkladığını göstermiştir. Söz konusu yordayıcı değişkenlerin yardım etme niyeti puanlarındaki varyansa yaptıkları katkılar anlamlıdır (sırasıyla $\beta_{TKL} = .36$, $t=4.81$, $p<.001$; $\beta_{AT} = -.53$, $t=-.7.75$, $p<.001$). Böylece H2b ve H3 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Yardım Etme Niyeti Puanlarının Yordanmasında Ortak Kimlik, Temas ve Tehdit Değişkenlerinin Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

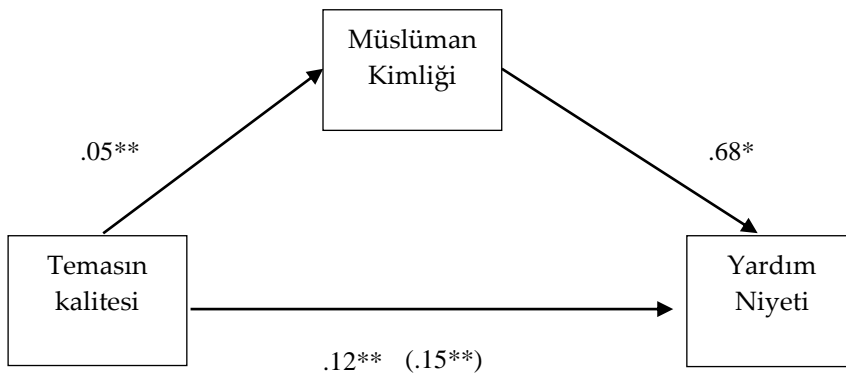
Yordayıcı Değişkenler	B[%95 CI]	β	t	R ²	Adj. R ²	ΔR^2
Aşama I					.05	.04
Üniversite kimliği	-.10[-.27, .08]	-.09	-1.08			
Müslüman kimliği	.18[.06, .30]	.24	2.87**			
Aşama II					.18	.16
Temasın sıklığı	-.02[-.27, .05]	-.01	-.15			
Temasın kalitesi	.71[.37, 1.04]	.36	4.81***			
Aşama III					.41	.39
Algılanan tehdit	-.59[-.74, -.44]	-.53	-7.75***			.24

**p<.05, ***p<.001

Aracı Değişken Analizleri (Mediationanalysis)

İki grup adına bir üst kimliğe işaret edilen ortak kimlik ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide, temasın sıklığı, kalitesi ve gruplar arasında algılanan tehdit algısının aracı rolünü sınamak amacıyla Preacher ve Hayes (2004; 2008) tarafından yazınlarda belirttiği gibi Bootstraparacı analizi (Bootstrappingmediationanalysis; SPSS, 20) kullanılmıştır. Şekil 1’de görüldüğü gibi Müslüman kimliğinin yordanan değişken yardım etme niyeti üzerinde ($\beta=.12$, $t=2.15$, $p<.001$; Şekil 1) anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım,1). Buna ek olarak Müslüman kimliği aracı değişken olan temasın kalitesi üzerinde de ($\beta=.05$, $t=1.74$, $p<.05$, Şekil 1) anlamlı düzeyde doğrudan etki göstermektedir (Adım 2). Aracı değişkenin, temasın kalitesi, yordanan değişken, yardım etme niyeti, üzerindeki etkisi sınıandığında yine anlamlı ($\beta=.68$, $t=4.72$, $p<.001$, Şekil 1) sonuçlar bulunmuştur (Adım 3). Buradan hareketle aracı değişken temasın kalitesinin Müslüman kimliği ve temasın kalitesi denkleme eş zamanlı girildiğinde (Adım 4) Müslüman kimliği ile yardım etme niyeti arasındaki ilişki güçlenmiştir ($\beta=.16$, $t=2.65$, $p<.05$). Bu, Müslüman kimliği ile yardım etme niyeti gösteren Türk katılımcılarda Suriyelilerle kurdukları temasın niteliğinin önemli olduğunu göstermektedir. Tüm modelin anlamlı olduğu ve varyansın %16’ini açıkladığı görülmektedir ($F_{2,153}= 15.19$, $p<.001$). Ayrıca, aracı analiz, temasın kalitesinin dolaylı etkisini 5000 örneklem üzerinden ele aldığında Müslüman kimliği ve yardım niyeti arasındaki ilişkide temasın kalitesinin aracı etkisi istatistiksel olarak anlamlı olarak doğrulanmıştır ($\beta=.04$, $CI =.001; 0.08$, Şekil 1). Bu sonuç, Müslüman kimliği ile yardım etme niyeti gösteren Türk katılımcılarda Suriyeliler ile kurdukları temasın niteliğinin önemli olduğunu göstermektedir.

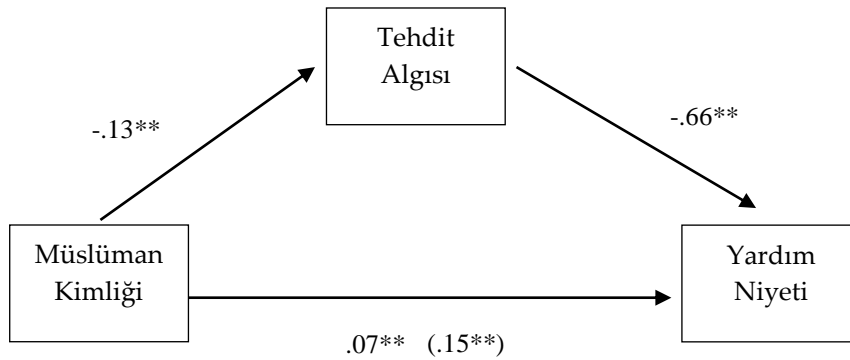
Şekil 1. Ortak kimlik (Müslüman kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide, temasın kalitesinin aracı rolü. Değerler standardize regresyon katsayısıdır. Son model için, $R^2 =.16$, $F(2,153)=15.19$, $*p<0.001$. $**p<0.05$, $\beta=.04$, $CI=.001; 0.08$; 5000 örnekleme dayanarak.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Gruplar arasında algılanan tehdit algısının, iki grup adına bir üst kimliğe işaret edilen ortak kimlik ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yine Preacher ve Hayes (2004; 2008) tarafından yazılarda belirtildiği gibi Bootstrap aracı analizi (Bootstrappingmediationanalysis; SPSS, 20) kullanılmıştır.

Şekil 2’de görüldüğü gibi Müslüman kimliğinin yordanan değişken, yardım etme niyeti üzerinde ($\beta = .07$, $t = 1.45$, $p < .001$; Şekil 2) anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 1). Buna ek olarak Müslüman kimliği aracı değişken olan algılanan tehdit üzerinde de ($\beta = -.13$, $t = -2.45$, $p < .05$, Şekil 2) anlamlı düzeyde doğrudan etki göstermektedir (Adım 2). Aracı değişken algılanan tehditin, yordanan değişken yardım etme niyeti, üzerindeki etkisi sınırlıdır yine anlamlı ($\beta = -.66$, $t = -9.23$, $p < .001$, Şekil 2) sonuçlar bulunmuştur (Adım 3). Buradan hareketle Müslüman kimliği ve algılanan tehdit denkleme eş zamanlı girdiğinde (Adım 4) Müslüman kimliği ile yardım etme niyeti arasındaki ilişki güçlenmiştir ($\beta = .15$, $t = 2.65$, $p < .01$). Tüm modelin anlamlı olduğu ve varyansın %38’ini açıkladığı görülmektedir ($F_{2,153} = 48.10$, $p < .001$). Ayrıca, aracı analiz, algılanan tehdidin dolaylı etkisini 5000 örneklem üzerinden ele aldığı Müslüman kimliği ve yardım niyeti arasındaki ilişkide algılanan tehdidin aracı etkisi istatistiksel olarak anlamlı olarak doğrulanmıştır ($\beta = .08$, $CI = .01; 0.16$, Şekil 2). Bu sonuç, Türk katılımcıların, Suriyelilere yönelik yardım etme niyetlerinin artmasında algıladıkları tehdidin düşük ya da yüksek olmasının etkili olduğunu göstermektedir.

Şekil 2. Ortak kimlik (Müslüman kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide, algılanan tehdidin aracı rolü. Değerler standardize regresyon katsayısıdır. Son model için, $R^2 = .38$, $F(2,153) = 48.10$, $*p < 0.001$. $**p < 0.05$, $\beta = .08$, $CI = .01$ to 0.16 ; 5000 örneklem dayanarak.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireylere yönelik olumlu değerlendirmelerin ve yardım niyetinin artmasında etkili olduğu düşünülen bazı değişkenleri sorgulamaktır. Göç eden insanlar, göç ettikleri bölgenin yerel insanına göre konuşulan ortak dile ya da kültüre aşına olamamak ya da dar bir sosyal ağa sahip olmak gibi nedenlerle daha dezavantajlı durumdadır (Mashuri, Burhanve vanLeeuwen,2013, s.1). Suriyeli bireyler de, göç ederek farklı bir ülkede, Türkiye’de yeni bir hayata başlamışlardır. Eğitim ve sağlık fırsatlarına ulaşma ya da sosyal yaşam alanlarında Türkiye’de doğmuş, büyümüş bireylere göre daha fazla dezavantaja sahiptir. Ayrıca duygusal destek ya da günlük yaşam pratiklerini içeren bir dizi yardıma gereksinimleri daha yüksektir. Ayrıca yardım etme davranışı göç eden bireyin uyum düzeyinin artmasına da yardımcı olmaktadır (Mashuri ve ark., 2013, s.6). Dolayısıyla, bu çalışma, bir taraftan olumlu ilişkileri artırma adına ev sahibi toplumun Suriyeli bireylere yönelik değerlendirmelerine diğer taraftan ise yardım etme niyetlerini etkileyen etmenlere odaklanmaktadır.

Çalışmanın sonuçları gruplararası ilişkilerde ortak iç-grup kimliğinin, gruplararası temasın ve algılanan tehditlerinyardım etme niyeti üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Ortak grup kimliği modeline (Gaertner ve Dovidio, 2000, s.13) göre bireyler, yeniden kategorilemesüreçleri ile farklı grupların kavramsal temsillerini biz ve onların ötesinde daha kapsayıcı, üst düzey bir kavrama doğru değiştirir. Böylece genellikle grup içi üyeler için hissedilen daha olumlu inançlar, duygular ve davranışlar, yeniden gruplandırılmış durumları nedeniyle eski dış grup üyelerine uzatılır veya yeniden kurulur. İnsanlar iç grup üyelerini, dış gruplardan daha olumlu olarak değerlendirir, onlara daha çok güvenir, onlara karşı daha fazla empati gösterir ve onlarla daha işbirlikçi ve yardımcı olurlar. Ancak yeni bir ortak kimlik, kaygıyı azaltır, tutumları geliştirir ve daha önce başka bir grubun üyesi olarak görülen bireylerin kabulünü artırır (Dovidio ve ark., 2017, s.22). Ortak kimlik algısı, bağlama göre değişebilir, beyaz-siyah gibi ırksal, Müslüman-Hıristiyan gibi dini, Türk-Kürt gibi etnik grup tanımlamaları, yaratılacak üst düzey kategoriye göre Amerikalı, dindar, Türkiyeli gibi ortak iç-grup kimlikleri gibi kavramlara taşınabilir.

Bu çalışmada Türk ve Suriyeli gruplarda birleştirici olduğu düşünülen Müslüman olmak ve aynı üniversitenin öğrencisi olmak gibi iki ortak iç-grup kimliği ele alınmıştır. Çalışmada üniversiteli kimliği ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki düzeyi elde edilememiştir. Olası bir neden üniversiteli kimliğinin katılımcı bireyler için başlıbaşına bir aidiyet duygusu yaratmamış olması olabilir. Ancak ortak kimlik olarak ele alınan Müslüman kimliğine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Türkiye’de yapılan diğer çalışmalara göre din bağları, gruplar arasındaki olumsuz tutumları azaltmak için yeterli

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

değildir (Erdoğan, 2014, Karasu, 2018). Yine bazı yazınlara göre, her ne kadar ortak bir grup kimliği olarak Sünni-Müslüman kavramı bazı çalışmalarda "birleştirici" bir unsur olarak görünse de bu durum, gruplar arasındaki ilişkileri iyileştirme adına grupların birbirine yönelik tutumlarını iyileştirme ve önyargıları ortadan kaldırma için yeterli görünmemektedir (Polat ve Kaya, 2017, s. 46). Yine de bu çalışmada, ortak bir kimlik olarak ele alınan, Müslüman kimliği, diğer bazı yazınlarda da dile getirildiği gibi tamamlayıcı, bütünleyici bir etki bırakarak (Gellner, 1994; Günay, 1998; Smith, 1999, akt. Alperen, 2008) Türk halkının Suriyeli gruba yardım etme niyetini artırdığı bulunmuştur. Ryan, Reicher ve Haslam'a (2017) göre, grup kimlikleri ve grup ilişkileri, bireyin yardım edip etmemesi açısından her zaman önemlidir. Kendi kimliğini nasıl tanımladığı, birisini içgrup üyesi mi yoksa dış grup üyesi mi olarak görmesi açısından önemlidir çünkü diğerlerine bu bağlamda yardım etmeye karar verilir. Dovidio ve ark. (2017, s.21), ortak bir grup kimliği oluşturmanın, olumlu davranışlar açısından, başkalarına karşı daha işbirlikçi ve sosyal olarak sorumlu davranışlar geliştirdiğini öne sürmektedir.

Levine, Prosser, Evans ve Reicher (2005, s.451) yaptıkları çalışmada, zor durumda olan kişiyle kurulacak bir ortak grup üyeliği algısının, yardım etme olasılığını artırdığını gözlemlemişlerdir. Ayrıca, alıcının gereksinim içinde olduğunu algılamak da yardım isteğini artırmaktadır (Kogut ve Ritov, 2005, s.114). Bu da yakın bir ilişkinin varlığını gerektirir. Diğer grupla kurulacak bir temas ve temasın nasıl bir kalitede olduğu bu algıyı güçlendirecektir. Türk, Kaçmaz, Türnüklü ve Tercan (2018, s.23), Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında yaptıkları çalışmada farklı sosyal kimliklere sahip aynı sınıfta okuyan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri arttıkça, birbirlerini sosyal kimliklerinin ötesinde görmeye başladıklarını ve kişilerarası sorunlar karşısında daha yardımsever davranışlar sergilediklerini görmüşlerdir. Gruplararası temas hipotezi, dış grup ile kurulan bir temasın önyargıları azalttığını ve arkadaşlık ilişkisinin yakınlık duygularını tetikleyerek, dış grubun değer yargıları, yaşam tarzları hakkında ilk elden bilgi ile gruba yönelik önyargıların azaldığını ve dış grup ile daha olumlu ilişkiler kurulduğunu öne sürmektedir (Allport, 1954; Pettigrew, 1998). Çalışmada, her ne kadar temasın sıklığı ya da kalitesi ile Müslüman kimliği arasında anlamlı korelasyon saptanamamış olsa da temasın sıklığı ve kalitesi ile yardım niyeti arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Ayrıca Müslüman kimliği ile yardım niyeti arasında da anlamlı bir korelasyon gözlenmiştir. Bu nedenle yapılan hiyerarşik regresyon analizinde, temasın sıklığı ve kalitesi, Müslüman kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide nedensel sonuç doğurabilecek düzeyde ele alınmış ve analiz sonucunda temasın kalitesinin Müslüman kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide anlamlı bir etkisinin olduğu gözlenmiştir. Yapılan aracı analizlerde de temasın kalitesinin, Müslüman kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişkide düzenleyici bir etkisinin

olduğu, Suriyeli arkadaşlarını evde ziyaret eden, onlarla boş zaman etkinliklerinde bulunan Türk bireylerin, Suriyeli bireylere yönelik yardım niyetlerinin arttığı gözlenmiştir. Birlikte ev ortamında zaman geçiren ya da birlikte bir çalışma grubuna katılan Türk bireyler, günlük yaşam pratiklerinde yardım etme, duygusal destek verme ya da onlarla kaynakların (yiyecek gibi) paylaşma gibi konularda yardım niyetlerini arttırmaktadır. Böylelikle, diğer çalışmalarda olduğu gibi (Aberson ve Haag, 2007; Islam ve Hewstone, 1993; Pettigrew, 1998; Pettigrew ve Tropp, 2008) bu çalışmada da gruplar arasındaki ilişkilerin doğasını belirlemek için temasın miktarından çok kalitesinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Türk halkı, arkadaşlık mekanizmalarından biri olan açılma arttıkça Suriyeliler hakkında derinlemesine bilgi edinerek onlara yardım için tutumlarını bu yönde değiştirmektedirler.

Çalışmada ayrıca, algılanan tehdit, Türk grubunda ortak iç-grup kimliği ve yardım etme niyeti arasındaki ilişki üzerinde kritik bir arabulucu olarak gözlenmiştir. Ortak bir iç-grup kimliği Müslüman olma ile yardım niyeti arasındaki ilişkide artan ya da azalan iç grubun refahına yönelik ekonomik ya da kültürel tehdit algısı yardım etme niyetini etkilemiştir. Müslüman kimliği ile yardım etme davranışı artarken bu bireylerin ne derece Suriyeli gruptan tehdit algıladığı önemli bir konudur. Yazınlarda, gruplararası tehdit, ortak kimlik ile dış gruba yönelik tutumlar arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı, ortak bir kimliğin, gruplararası tehdidi azaltarak dış grup ve üyelerine yönelik olumlu tutumları arttırdığı ileri sürülmektedir (Riek ve ark., 2006; 2010; Yitmen ve Verkuyten, 2018).

Gruplararası ortak iç-grup kimliğinin etkisini, olumlu davranış geliştirme açısından ele alan bu çalışma böylece hem sosyal kimliğin etkisini hem de gruplararası temas ve algılanan tehditlerin önemini göstermektedir. Çalışma ayrıca, politika yapımcılar ve eğitimcilere, farklı grupları barındıran bir toplumda, olumlu gruplararası ilişki ve uyumlu bir yaşam için yaratılacak üst düzey ortak kimlik, ilişkileri derinleştirecek düzeyde eğitim ortamlarında düzenlenecek ortak çalışma gruplarının bir diğerinin ihtiyacına duyarlı olmayı sağlayan etmenler olacağı konusunda bilgi de sunmaktadır. Ayrıca, gruplararası ilişkilerde ekonomik ya da kültürel düzeyde algılanan tehdit unsurlarının etkisinin azaltılması yönünde kamu iletişimi stratejilerini kullanarak bilgilendirici haberlerin yapılması, farklı kültürlerin bir arada yaşamasının bir tehdidin ötesinde zenginlik olarak algılanması yönünde önemli bir adım olacaktır.

Kaynakça

Aberson, C. L., ve Haag, S. C. (2007). Contact, perspective taking, and anxiety as predictors of stereotype endorsement, explicit attitudes, and implicit attitudes. *Group Processes & Intergroup Relations*, 10(2), 179-201.

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Alfadhli, K., Güler, M., Cakal, H., ve Drury, J. (2019). The role of emergent shared social identity in psychosocial support among refugees of conflict in developing countries: A theoretical model. *International Review of Social Psychology*, 32(1), 2, 1-16.

Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Alperen, A. (2008). Türkiye’de kimlik arayışları ve İslam. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2).

Arkonacı, S. (2001). *Sosyal Psikoloji*. Alfa Yayınları, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı.

Barın, H. (2015). Türkiye’deki Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 10-56.

Billig, M. ve Tajfel, H. (1973). Social categorization and similarity in intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3 (1), 27-52.

Birdal, K. B. (2016). Suriyeli sığınmacılara vatandaşlıktan önce mülteci statüsü verilmeli, 31.03.2018 tarihinde <https://www.haberler.com/doc-dr-banu-kavakli-birdal-suriyeli-siginmacilara-8606677-haberi/> adresinden erişildi.

Buchan, N. R., Brewer, M. B., Grimalda, G., Wilson, R. K., Fatas, E., ve Foddy, M. (2011). Global social identity and global cooperation. *Psychological Science*, 22(6), 821-828.

Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çakırer-Özservet, Y. (2015). Göçmen çocukların şehre uyumu ve eğitim politikası. Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu ve Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü, Yakup Bulut (Ed.), *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü* içinde, 93-112, Umuttepe Yayın, İstanbul.

Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., ve Abad-Merino, S. (2017). Helping behaviour and subtle discrimination. E. van Leeuwen ve H. Zagefka (Ed.), *Intergroup Helping* içinde, 3-22, Springer International Publishing AG.

Erdoğan M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi-HUGO Yayınları, Ankara.

Erkan, E. (2016). Suriyeli göçmenler ve dini hayat: Uyum, karşılaşma, benzeşme, Gaziantep örneği. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 3(4), 1-35.

European Commission, (2018). Syria, 06.03.2018 tarihinde http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_syrian_crisis_en.pdf adresinden erişildi.

Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Anastasio, P. A., Bachman, B. A., ve Rust, M. C. (1993). The common ingroup identity model: Recategorization and the reduction of intergroup bias. *European Review of Social Psychology*, 4(1), 1-26.

Gaertner, S. L., ve Dovidio, J. F. (2000). *Reducing intergroup bias: The Common Ingroup Identity Model*. Philadelphia, PA: Psychology Press.

Gaertner, S. L. ve Dovidio, J. F. (2005). Understanding and addressing contemporary racism: From aversive racism to the common ingroup identity model. *Journal of Social Issues*, 61(3), 615-639.

Hewstone, M. (2003). Intergroup contact, panacea for prejudice?. *The Psychologist*, 16 (7), 352-355.

Hewstone, M., ve Swart, H. (2011). Fifty-odd years of inter-group contact: From hypothesis to integrated theory. *British Journal of Social Psychology*, 50(3), 374-386.

Islam, M. R., ve Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). Geçici koruma, 06.03.2018 ve 01.05.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecicikoruma_363_378_4713_icerik adresinden erişildi.

Kia-Keating, M., ve Ellis, H. B. (2007). Belonging and connection to school in resettlement: young refugees, school belonging, and psychosocial adjustment. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 12(1), 29-43.

Karaoğlu, E. (2015). *The role of social dominance orientation, empathy and perceived threat in predicting prejudice of Turkish citizens towards Syrian immigrants*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Karataş, P. (2012). Mülkiye’de inek bayramı: Ritüel nitelikleri ve Mülkiyeli kimliğinin oluşumundaki rolü. *Milli Folklor*, 24(96).

Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi

Karasu, M. A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36 (2).

Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyokültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.

Kogut, T., ve Ritov, I. (2005). The singularity of identified victims in separate and joint evaluations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97, 106-116.

Levine, M., Prosser, A., Evans, D., ve Reicher, S. (2005). Identity and emergency intervention: How social group membership and inclusiveness of group boundaries shape helping behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(4), 443-453.

Levine, M., ve Thompson, K. (2004). Identity, place, and bystander intervention: Social categories and helping after natural disasters. *The Journal of Social Psychology*, 144(3), 229-245.

Luhtanen, R., ve Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 302-318.

Mashuri, A., Burhan, O. K., ve van Leeuwen, E. (2013). The impact of multiculturalism on immigrant helping. *Asian Journal of Social Psychology*, 16(3), 207-212.

Özen, A. (2016). *Social psychological analysis of Turkish employee's perception of Syrian workers in Izmir*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü Anabilim Dalı, İstanbul.

Pettigrew, T. F. (1998) Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49, 65-85.

Pettigrew, T. F., ve Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38(6), 922-934.

Pettigrew, T. F., ve Tropp, L., R. (2011). *When groups meet: The dynamics of intergroup contact*. *Essays in Social Psychology*. Psychology Press.

Polat, D. F. Ç., ve Kaya, Y. L. E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48.

Preacher, K. J., ve Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36(4), 717-731.

Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.

Riek, B. M., Mania, E. W., ve Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 336-353.

Riek, B. M., Mania, E. W., Gaertner, S. L., McDonald, S. A., ve Lamoreaux, M. J. (2010). Does a common group identity reduce intergroup threat?. *Group Processes & Intergroup Relations*, 13(4), 403-423.

Ryan, C., Reicher, S., ve Haslam, S. A. (2017). Are they in or are they out? Questioning category relations in the study of helping. E. van Leeuwen ve H. Zagefka (Ed.), *Intergroup Helping* içinde, 249-267, Springer International Publishing AG.

Sezgin, A. A., ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Humanitas: International Journal of Social Sciences*, 4(7), 417-436.

Stephan, W. G., ve Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41, 157-175.

Stephan, W. G., ve Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* içinde, 23-45. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Stephan, W. G., Ybarra, O., ve Rios Morrison, K. (2009). Intergroup threat theory. T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* içinde, 43-59, Psychology Press.

Swart, H. (2007). *Affective mediators of intergroup contact: Cross-sectional and longitudinal analyses in South Africa*. Doctoral dissertation, University of Oxford.

**Ortak İç-grup Kimliği, Gruplararası Temas ve Algılanan Tehditlerin
Suriyeli Bireylere Yardım Etme Niyeti Üzerine Etkisi**

Tajfel, H., Billig, M., Bundy, R., ve Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behavior. *European Journal of Social Psychology*, 1, 149-178.

Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behaviour. *Information* 13(2), 65-93.

Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.

Tajfel, H., ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict, W.G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The Social Psychology of Intergroup Relations* içinde. Monterey, CA: Brooks-Cole.

Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D. V., ve Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford, England: Basil Blackwell.

Türk, F., Kaçmaz, T., Türnüklü, A., ve Tercan, M. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının penceresinden Türk ve Suriyeli ilköğretim öğrencilerinin gruplararası empati deneyimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 786-811.

UNCHR (2018). Forced displacement in 2017, 06.03.2018 tarihinde <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-global-trends-2017.html> adresinden erişildi.

Ward, C., Masgoret, A. M., Ho, E., Holmes, P., Cooper, J., Newton, J., ve Crabbe, D. (2005). *Interactions with international students: Report prepared for education New Zealand*. Wellington, New Zealand: Center for Applied Cross-cultural Research, Victoria University of Wellington.

Wit, A. P., ve Kerr, N. L. (2002). "Me versus just us versus us all" categorization and cooperation in nested social dilemmas. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 616-637.

Yitmen, Ş., ve Verkuyten, M. (2018). Positive and negative behavioural intentions towards refugees in Turkey: The roles of national identification, threat, and humanitarian concern. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 28 (4), 230-243.

